

Vroček

Zdravilna voda, imenovana po uroku

Dostop: Do izvira Vroček, ki ga najdemo pod hribovskim masivom Kokoš nad Lipico oziroma tik pod najvišjim vrhom Veliko Gradišče (741 m), najlaže pridemo iz vasi Prelože (495 m), ki leži 1 km na jug od Lokve. Iz Prelož pelje do Vročka nekoliko vkreber in skozi gozd prijetna pot, dolga tri četrt ure lahke planinske hoje.

Naravne lepote 🍃🍃🍃

Zgodovinsko-kulturne znamenitosti 🍃🍃🍃🍃

V Preložah preložite svoje telo iz avta na obe nogi in že ste naperjeni za nenaporen, čudovit izlet. Če se bo to zgodilo junija, vas bodo hitro zajele omamne dišave cvetočih lip, od katerih tu in tam v vasi zadiši po medu. Prelože slovijo kot vas stoterih lip. Da bi vse te lipice in lipice obhodili in prešteli, torej preverili, ali vaški sloves res drži, bi porabili več časa kot za obhod bližnje Lipice. Bolje je verjeti, da so stari Preložani v kar največji meri žrtvovali svoja skopa zemljišča za sveta drevesa, ki so simbol prijateljstva in nežne zvestobe.

Domačin Boris Čok, raziskovalec staroverskih izročil Krasa, je leta 2012 izdal bogato, s podrobnim zemljevidom opremljeno knjigo *V siju mesečine*, v kateri je popisal in razložil ustno izročilo Lokve, Prelož in bližnje okolice. Del te velezanimive knjige obravnava tudi Vroček. Če jo vzamete s seboj na izlet in jo na klopcah ob poti sprti prebirate, boste morda spet nekoliko omamljeni, tokrat ne od lip, ampak od davnih zgodb, ki izvirajo še iz poganskih časov. Bujna, posebno še prebujna domišljija, vas utegne nagnati v misli, da je pot, kolovoz ali steza proti Vročku še zmeraj sveta pot. Da ob njej kamni in kamnite ograje ali tvorbe zamolklo govorijo o nekdanjem duhovnem življenju Preložanov. Za drevesa pa se vam bo zazdelo, da bodo zdaj zdaj shodila in spregovorila iz svojih zatišij. Kako bi šele bilo, če bi se na Vroček podali v mesečini. Šli v korak z davnimi vaščankami v plodnostnih obredih. Menstrualni cikel ima isti ritem kot lunine mene. Te mene so simbol prehoda iz življenja v smrt in iz smrti v življenje, luna

Senčna in skrivnostna pot iz vasi Prelože do svetega izvira Vroček

Pašnik nad Preložami, kjer po izročilu raste sto lip.

nes svojo sveto vodo izgovarjajo z dvoustičnim ujem. Domače čudodelke in zdravilke so pod Velikim gradiščem še v 20. stoletju nabirale zdravilne rastline in jih za vsako priložnost pomakale v vodo z Vročka, ki je veljala za čudežno in zdravilno. Tudi varile so jih v tej vodi, zraven pa so izrekale uroke. Po urokih naj bi izvir dobil ime. Boris Čok piše, da se delati uroke narečno izgovarja *ur'uce*.

Izpod flišnih skladov vre na vse strani Velikega Gradišča kar nekaj izvirov, 30 višinskih metrov na sever pod njegovim vrhom pa izvira tudi to *ur'uce*. Po izročilu so staroselci izkopali pod gradišče 20 metrov dolg ter 2 metra visok in širok rov. Pred nekaj več kot 100 leti

Voda se iz Vročka najprej zbira v gozdnem kalu.

vpliva na rast bilk ... Če pa greste na Vroček – po vsej pravici – iz izletniškega veselja, sproščeni kot ptiček, smete seveda pozabiti na vsa izročila in mistiko. Ampak kak starosvetni podatek vam lahko le pride prav. V naravi je včasih prijetno razmišljati o času in pričah preteklosti.

Televizijska oddaja *Sveta voda uročka* je pred leti že vznemirila ljubitelje slovenskih narodopisnih izročil. Voda je v njej bila imenovana uročka voda, ne vročka. Kaj je prav? Oboje. Preložani še danes

je bil rov velban, pred 30 leti pa ga je preloška mladina rešila pred propadom. Vročka voda je bila tako dragocena, da je pri izviru poseben gvardijan odrejal ženskam, koliko vode si smejo tisti dan natočiti. V vas so jo nosila le dekleta in kakšna vzdržljivejša starejša ženska, zakaj vedra je bilo treba nositi na glavi, vzravnano, loveč ravnotežje na strmejših koncih kolovoza. V Preložah še niso zamrle zgodbe o tem, kakšne muke so prestajale ženske pri nošenju mrzle vročke vode,

koliko so je med potjo razlile, kolikokrat jim je zdrsnilo na žledu ali v mokrem, kolikokrat so se pozimi pomrznjenih oblek vračale domov in kolikokrat so se vračale k Vročku, da bi uročena voda ostala dobra za ženske bolezni in plodnost; pa ne le za ženske zadeve. Živi še legenda, kako je neko dekle zaradi te vode shodilo po neuspešni operaciji. Čok navaja, da so si tudi mnogi lokavsko-preloški gospodarji ob izteku življenja zaželeli vode iz svelega izvira.

Po drugi svetovni vojni je na južni strani Velikega Gradišča stekla vroča domača meja. Vojska si je postavila stražno karavlo, zvrtila vrtino v kamnite sklade in si zgradila vodni rezervoar. Tako je Vročku ukradla večji del vode, ki se zato še zdaj kot presežek izteka na jug namesto proti Preložam. Na tajnosti usekana JLA ni sporočila, da bi zaradi te vode imela kaj bolj zdrave graničarje na tem območju. Nimamo usposobljenih strokovnih analiz o zdravilnosti vročke vode. No, mitu Vročka to ne škodi, njegov mik sicer zamira, vendar ostaja. Bolj kot iz Prelož izvir mimogrede obiskujejo in se na njem odžejajo planinci, ki s Kokoši hodijo na Veliko Gradišče, ki je najvišji vrh Krasa. Pogled od tam sega na razviharjeno kamnito morje Krasa, in če se obrneš, še na drugo stran na spokojno morje v Tržaškem zalivu. Gradišče je opasano z zaraslimi okopi prazgodovinskega mesta. Morda so že njegovi svečeniki naklonili svetost vročki vodi in morda so ljudje že pred njimi odkrili zdravilnost vode, ki je lunina sestra. Resnica ne bo znana, skriva se v globokem izviru časa, ki nima dna. Dan na dan pa se izteka v vas, kjer sveta voda napaja stotere lipe.

Dostop do skrivnostne
zdravilne vode

Pod velbanim Vročkom
je v suhem mogoče priti
do notranjega izvira.

